

**1^η ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΣΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΛΥΚΕΙΑ
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ**

Κείμενο 1

Ζύγωνε στα δεκαεπτά. Τα χρόνια που διάβηκαν τόφτιαξαν ψηλόλιγνο παλληκάρι, χλωμό, με στάχνα μαλλιά και γαλαζωπά ξέσπρια μάτια, χωρίς έντομο διάκριμα από φρύδι και βλέφαρο.

Μια μέρα πήγε στον καφενέ, που σύχναζαν τα παλληκάρια, να φωνάξει τον μεγάλο αδελφό. Κι έγινε το αναπάντεχο. Τους βρήκε όλους ξαναμμένους απ' τη συζήτηση.

Η διαμάχη άρχισε στο αν οι μεγάλες τετράγωνες πέτρες χωρίς λάσπη, φτιάχνουν οικοδομή πιο στέρια από τις μικρότερες με λάσπη. Είπανε για κάστρα, είπανε για γιοφύρια και ύστερα κυλήσανε με τις σκέψεις στην ομορφιά και την τέχνη. Άκουγε και μετρούσε. Απρόσμενα, σε μια στιγμή σιωπής, πέταξε τα λόγια του:

— Το λάθος είναι πως εσείς παλεύετε με την πέτρα και το ντουβάρι, ενώ το δύσκολο είναι να παλεύεις με το φως.

Δεν κατάλαβαν. Δυο τρεις τρόχισαν μικρό γελάκι. Οι πολλοί είχανε την απορία. Και ξαναμίλησε.

— Κυττάτε το χέρι σας. Είναι απεγάδιαστη τέχνη. Μα μόνο σαν υψωθή στο φως και πάρη σχήματα, γίνεται ωραία τελειότητα. Άμα τα δάχτυλα αναγκάσουν το φως να φτιάξει γωνιές, να γλυστρά σε επιφάνειες μαλακά, να τυραννιέται κομματιασμένο σε επίπεδα τόνα πίσω απ' τ' άλλο ή να σταματά απότομα σαν να το κτύπησαν με σπαθιά, τότε γίνεται αριστούργημα. Οι πέτρες είναι όλες όμορφες. Όλα τα ντουβάρια είναι τα ίδια. Άμα θες να φτιάξεις το υπέροχο, πρέπει να δαμάσης το φως κι όχι τις πέτρες και τη λάσπη.

[απόσπ. από το αφήγημα του Γεώργη Διλμπόη, *Βυζαντινά σκαλοπάτια*, 2^η έκδ., Χίος 2001]

Κείμενο 2

Στις Μηλίες που στάθηκε κάμποσο ο Θεόφιλος το τραγούδι τούτο φτάνει στην πιο γλυκεία του ώρα. Άφθονα από αυτά τα βλογημένα δέντρα κατάφορτα από ρόδινους γυαλιστερούς καρπούς ευωδάν κι αστράφτουν στο χρυσό φως του ήλιου, απλώνουν τις φρεσκοπλυμένες πράσινες φορεσιές τους, ενώ πιο πέρα τα χαμηλά σπίτια του χωριού με τα ματωμένα γεράνια και τα μεθυστικά ζουμπούλια στις χιονισμένες αυλές τους, μοιάζουν σαν ν' απολησμονήθηκαν στις αγκαλιές σερπετών κληματαριών κι αγριοκλημάτων. [...] Σ' ένα τέτοιο ευφρόσυνο περιβάλλον άνοιξε κι ευώδιασε η καρδιά του Θεόφιλου κι άνθισαν στη φαντασία του παραμύθια κι ιστορίες που τις έκανε ζωγραφιές απλές κι όμορφες σαν τα τραγούδια που τονίζουν σε λυράκια και φλογέρες οι ποιητάρηδες των βουνών και των κάμπων. Περιπλανήθηκε ευτυχισμένος σε τούτα τα χωριά ο Θεόφιλος και τα πόνεσε και τ' αγάπησε και συγκινήθηκε απ' τη γαλήνη τους και ευμορφιά τους. Μέσα στην απλοϊκή καρδιά του έκλεινε έναν Τραγουδιστή κι ένα Ήρωα. Ο πρώτος γητεύοταν απ' τη φύση και το ξάστερο φως της, ο δεύτερος περιπλανιόταν σε πανάρχαιες εποχές και σε γενναίες ιστορίες. Σ' αυτά όμως τα μέρη ξυπνούσε πióτερο ο τραγουδιστής που πλάνταζε από μεράκι κι έμελπε με χρώματα κι απλοϊκά σχέδια τούτη την ευφροσύνη που απλωνόταν ολόγυρά του.

Σαν απόσταινε από την περιπλάνηση, κούρνιαζε σε φιλόξενους καφενέδες ή σε liaκωτά μοναχικών σπιτιών. Όταν πεινούσε και δεν έβρισκε μαγαζιά και σπίτια να ζωγραφίσει, έκανε θελήματα λογής-λογής και σα χρειαζόταν έπαιρνε και τη βούρτσα του ασπριτζή ν' ασβεστάσει τοίχους και ταβάνια. Μα σαν τέλειωνε, για χάρη των καλωσυνάτων ανθρώπων που τον έπαιρναν στη δούλεψή τους και του έδιναν ζεστό φαγί και γλυκόπιτο κρασί, έφτιαχνε μια μικρή ζωγραφιά σε παντζούρια κι ακροτοιχιές ή στόλιζε τα ταβάνια των σπιτιών που ασβέστωνε, με

δαφνόφυλλα και λιοκλαδα που τ' άπλωνε σε φαρδιές ζωηρόχρωμες γκιρλάντες. Φιλόκαλοι οι χωρικοί, από μια γερή γενιά που ξέρει να ομορφαίνει τ' απλά και ταπεινά, φχαριστιόνταν από τούτον τον καλόβολο ασπριτζή και τον φίλευαν με καρπούς και σταρένιο ψωμί για νάχει και την άλλη μέρα να περάσει σαν δε θάβρισκε δουλειά για να πορευτεί. Παράδες δε δεχόταν τις περισσότερες φορές ο Θεόφιλος. Του έφτανε ένα πιάτο τραχανά, μια μισαριά κρασί και βλοημένο ψωμί σταρένιο ή κριθαρένιο να σωπάσει την ανάγκη του στομαχιού και να μπορέσει να συνεχίσει τις ζωγραφιές του και το γυρολόγημά του σε πολιτείες και χωριά.

Βέβαια τους παραξένευε τους αγαθούς χωριανούς ο τρόπος του και το ντύσιμό του. τους παραξένευαν ακόμη περισσότερο τα λόγια του, λόγια ανθρώπου που όμοιό του δεν είχαν ματαδεί, έτσι ζουρλό και σοφό μαζί, έτσι αλαφροϊσκιωτο και στοχαστικό, με τόση τρέλλα και με τόση γνώση συνάμα. Σαν απόσταινε στους καφενέδες, μαζεύονταν γύρω του και τον άκουγαν να ιστορεί περίεργες ιστορίες που είχε διαβάσει στις φυλλάδες που έσερνε πάντα στον τορβά του μα που τις ανέπλαθε κατά τη δική του βούληση και με το δικό του τρόπο. Σε τούτες τις ιστορίες, καθώς έκανε και στις ζωγραφιές του, ανακάτωνε κατά το συνήθειό του πρόσωπα κι εποχές και καθώς άπλωνε τα νήματα τούτα μπερδεύονταν αναμεταξύ τους και στο τέλος μήτε κι ο ίδιος έβρισκε άκρη. Έτσι συχνά, σαν ιστορούσε το βίο του Μεγ-Αλέξαντρου και παράσταине γλαφυρή τη μάχη του με τον Δαρειό φώναζε στις δύσκολες στιγμές και το Γέρο του Μοριά με τον Καραϊσκάκη που ήταν οι αγαπημένοι του ήρωες απ' την Επανάσταση.

[απόσπ. από τη μυθιστ. βιογραφία του Νέστορα Μάτσα, *Το παραμύθι του Θεόφιλου*, 7^η έκδ., Αθήνα 1995]

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Αφού διαβάσεις τα παραπάνω κείμενα, συμπλήρωσε τα κενά στις επόμενες προτάσεις επιλέγοντας την κατάλληλη φράση ή λέξη, ώστε να ανταποκρίνονται σε αυτά που διάβασες.

- i. Από το κείμενο 1 προκύπτει ότι το νεαρό μαστορόπουλο ... (α. έσπευδε να λείι τη γνώμη του, β. ήθελε να κάνει τον αρχιμάστορα, γ. περιφρονούσε τα οικοδομικά υλικά, δ. ενδιαφερόταν για τη σχέση των αρχιτεκτονικών όγκων και του φωτός, ε. αναλάμβανε αυτοτελείς οικοδομικές εργολαβίες).
- ii. Με βάση το κείμενο 1 οι αντιδράσεις των περισσότερων στα λόγια του μαστορόπουλου φανέρωναν ... (α. αποδοκιμασία, β. αταραξία, γ. άγνοια, δ. απορία, ε. ειρωνεία)
- iii. Στο κείμενο 2 διαβάζουμε ότι ο λαϊκός ζωγράφος Θεόφιλος ήταν ... (α. πειναλέος, β. απόκοσμος, γ. μισάνθρωπος, δ. γυρολόγος, ε. φίλεργος)
- iv. Από το κείμενο 2 καταλαβαίνουμε ότι αρχικά τη φαντασία του Θεόφιλου διέγειραν ... (α. η γαλήνια ομορφιά της ζωής στην ύπαιθρο, β. οι εργασίες στα σπίτια των χωρικών, γ. η φιλόξενη διάθεση των τραγουδιστών, δ. ο ηρωισμός των αρχαίων και των νεωτέρων Ελλήνων, ε. η περίεργη ενδυμασία)
- v. Στο κείμενο 2 αναφέρεται ότι σύμφωνα με τους συγχρόνους του ο Θεόφιλος συνδύαζε ... (α. σοφία και μουσική, β. γενναιότητα και εξυπνάδα, γ. αφέλεια και ευφυΐα, δ. πονηριά και σοβαρότητα, ε. εργασία και νωθρότητα)

[μ 10]

2. Ποια ήταν ακριβώς η ένσταση του μαστορόπουλου ως προς τη συζήτηση των μεγαλύτερων αδελφών του; Να την διατυπώσεις με δικά σου λόγια.

[μ 10]

3α) «ζύγωνε», «δαμάσης», «γυρολόγημα», «ματαδεί», «γλαφυρή»: να γράψεις μία συνώνυμη λέξη για καθεμιά από τις λέξεις αυτές των κειμένων 1 και 2.

[μ 5]

3β) Με αφορμή το κείμενο 2 κάποιος έγραψε το επόμενο κείμενο. Διαβάστε το και διορθώστε τα λάθη πάσης φύσεως που εντοπίζεις σε αυτό: «Ο λαϊκός ζωγράφος Θεόφιλος δεν ήταν δυνατόν να ξέφευγε την προσοχή των συγκαιρινών ανθρώπων. Τον συμπαθούσαν όλοι, ενώ τον επαινούσαν ενώπιον σε όλους. Είναι γεγονός πως θα τον σπουδάζουν ακόμη και οι κατοπινές γενιές».

[μ 4]

3γ) Στο κείμενο 1 διαβάζουμε δύο συνεχόμενες προτάσεις: «Κυττάτε (δηλ. κοιτάτε) το χέρι σας. Είναι αψεγάδιαστη τέχνη». Να τις ξαναγράψεις με εξάρτηση από τη φράση «Τους είπε» και έτσι ώστε να σχηματίζεται υποτακτικός λόγος.

[μ 2]

4. Μπορούμε, κατά τη γνώμη σου, να υποστηρίξουμε ότι στα δύο παραπάνω κείμενα κοινός θεματικός άξονας είναι η ομορφιά της πραγματικής τέχνης; Να τεκμηριώσεις την άποψή σου.

[μ 5]

Παραγωγή λόγου

Ο Άγγελος Σικελιανός έγραψε: «Για να πλησιάσουμε λοιπόν το έργο του Θεόφιλου και τον Θεόφιλο τον ίδιο, χρειάζεται ή να 'μαστε οι ίδιοι αληθινά αγνοί ή να 'χουμε τη δυνατότητα να εξαγνιστούμε με τη γνωριμιά του. Πίσω από κάθε πίνακα του Θεόφιλου υπάρχει ολόγυμνη κι ολόφωτη η Ιστορία κι η ψυχή ολόκληρου του Ελληνικού λαού». Να εξηγήσεις τη γνώμη του Σικελιανού, χρησιμοποιώντας υποχρεωτικά και τις επόμενες λέξεις σε οποιονδήποτε κλιτικό τύπο τους, χωρίς όμως να αλλάξεις το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκουν: «φιλοκαλία», «εμβραθύνω», «χαριτωμένος», «τεχνοτροπία». Η έκθεσή σου δεν πρέπει να ξεπερνά τις 200 λέξεις.

[μ 24]

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ερωτήσεις κατανόησης

1. δ, γ, ε, α, γ.

2. Ότι για την οικοδομική εργασία τους υπολόγιζαν τα πάντα με βάση τα υλικά κατασκευής, ενώ θα έπρεπε να προσέχουν περισσότερο κάτι που ως τότε αγνούσαν / περιφρονούσαν: την αισθητική πλευρά / σημασία του φωτός.

3α) πλησίαζε, υποτάξεις, περιήγηση, ξανασυναντήσει, ολοζώντανη / ζωηρή.

3β) να ξεφύγει από την προσοχή / να διαλάθει της προσοχής, και τον επαινούσαν, ενώπιον όλων / μπροστά σε όλους, Είναι βέβαιο πως.

3γ) Τους είπε να κοιτούν / κοιτάζουν το χέρι τους, διότι /α κθώς / επειδή είναι αψεγάδιαστη τέχνη.

4. [Διάφορες απαντήσεις].

Παραγωγή λόγου
